

Polveilevat lauseet assosioivassa kirjoitustyyliissäni

On eri asia kirjoittaa asiatekstiä, jossa alisteisella tyyllillä (Fish a) on vahva merkitys. Tällöin yksinkertaisuus ja lauseiden lyhyys ovat myyntivaltteja. Etenkin sanomalehtien kapeilla palstoilla ei yksinkertaisesti voi käyttää pitkiä, useampikymmenrivisiä virkkeitä. Kukaan ei jaksakaan sellaista tekstiä lukea, saati että sitä ymmärtäisi arjen kiireiden keskellä. Myös tutkimuskielessä olisi kyettävä käyttämään useammin alisteista tyyliä. Tällöin asioiden syy–seuraus -yhteydet tulisivat selvemmin esille. Valitettavasti tieteellisessä tekstissä yleisempiä lienevät monipolviset virkkeet (Fish b), kun samaan viitteeseen halutaan sisällyttää monta asiaa, tai jopa lisätä referoitavan tutkijan ajatukseen omat kommentit tai esimerkit.

Alla on muutama lainaus omasta gradutekstistäni, joissa haluan viitata Ruonakoskeen. Nämä tekstinpätkät kuvaavat samalla tuon edellä mainitun monipolvisen tieteellisen tekstin syntyprosessia kohdallani. Ensimmäinen virke on sekoitus alisteista ja lisätietoa antavaa tyyliä, vaikkakin monipolvinen, koska olen halunnut koota samaan kappaleeseen tiivistyksen useammasta sivusta lähdeosteesta (tässä viimeinen virke). Toisessa virkkeessä kuvaan syy–seuraus -suhdetta oman esimerkkini kautta, jolloin lauseesta tulee väistämättä monipolvinen. Kolmannessa tapauksessa haluan jälleen haukata valtavan palan eläimen ja ihmisen kommunikaatiosta, kooten koko asian yhteen virkkeeseen ja viitteeseen. Viimeinen esimerkki on kaikista monipolvisin ja tietoa lisäävin. Siinä voi haluttaessa nähdä myös alisteisten lauseiden hierarkkisuuutta ja temporaalisuutta (Fish a): ihmisen herkistyminen on ensisijaista hevosen herkistymiselle, tämä on pitkäjänteistä toimintaa, ulkopuolinenkin voi havaita yhteisymmärryksen kommunikaatiossa.

Symbolinen käyttäytyminen taas ei automaattisesti koske eläimiä (vaikka niillä voi olla merkkejä tai signaaleja), koska symboli on merkki, jolla on pysyvä merkitys käyttäjältä tai käyttötilanteesta riippumatta. (Ruonakoski 2011, 172–180.)

Ruonakoski (2011, 124) nostaakin esiin kinesteettisen empatian (liike-empatian), jonka ymmärrän tarkoittavan juuri edellä mainittua tilannetta, kun toisen liikettä heijastellaan joissakin tilanteissa tahattomasti.

Ihminen voi herkistyä hevosen eleille ja tilanteille, samoin kuin hevonen voi herkistyä ihmisen suhteen; yhteisymmärrys, kommunikaatio, on sanattomasti toimivaa ja ajan myötä yhä helpottuvaa, jonka ulkopuolinenkin voi havaita (vrt. Ruonakoski 2015, 282–283).

(Komi 2020, julkaisematon.)

Yksinkertaiset alisteiset lauseet toimivat parhaiten, kun on viesti välitettävänä, vaikkapa jossain kampanjassa: Fairy edelleen edullisin ja puhtaaksi pesevin. Alisteisuutta löytyy myös vaikkapa sananlaskuista. Varsinkin nuorempana luin paljon aforismeja (Fish a), keräilin niitä muistivihkooni ja käytin onnittelukorteissa. Yritin myös kirjoittaa niitä itse, jolloin ongelmaksi tuli, että viisaudet tuntuivat kuluneilta, jo sanotuilta: Onnellisuus ei ole tila, se on elämäntapa. Mietelauseissa on koottu tiiviiseen pakettiin jotain elämää suurempaa. Fish (a) käskeekin käyttämään vastakkainasettelua, presenssiä, pitämään lauseet lyhyinä ja sanat ns. pieninä; ei siis monimutkaisuutta tai pitkiä yhdyssanoja ja päätteitä.

Lisätietoa antavat lauseet viivästyttävät virkkeen etenemistä, toisin kuin alisteiset lauseet. Romaanikäsikirjoituksessani käytän useiden henkilöhahmojen kohdalla assosioivaa tyyliä (Fish b), joka tarkoittaa monipolvisia, tarinan kerrontaa hidastavia virkkeitä sekä takaumia. Kirjani ensimmäisessä versiossa kirjoitin runsaasti erittäin pitkiä polveilevia lauseita. Eräs vertaislukija kommentoikin ensi töikseen, että hänen oli vaikea aluksi päästä lukemisessa vauhtiin, kun joka lauseessa oli niin paljon informaatiota, ettei sitä yhdellä lukukerralla saanut sisäistettyä. Tyyliini kuitenkin pikkuhiljaa kuulemma tottui. Päätin silti kirjan toista versiota kirjoittaessani lyhentää virkkeitä, tehdä lauseista yksinkertaisempia, olihan kyseessä kuitenkin viihdekirja eikä tietoteos. Tässä muutama monipolvinen virke kirjan ensimmäisestä versiosta, ja miten yritin tilannetta korjata:

Paaruksen kartanoon johtavan tien pientareella ravasi epätahtinen kolmikko; yksi ratsastajista kevensi, toinen pidätteli steppailevaa hevostaan harjoitusravissa ja kolmas harjoitti reisilihaksiaan kenttäistunnassa.

UUSI: Paaruksen kartanoon johtavan tien pientareella meitä ravasi epätahtinen kolmikko. Yksi ratsastajista kevensi ja toinen pidätteli steppailevaa hevostaan harjoitusravissa. Kolmantena minä harjoitin reisilihaksiani kenttäistunnassa.

Uskalsin neuvoa minua viisitoista vuotta vanhempaa Helenaa, koska olin käynyt nuorempana ratsastuksen apuohjaajakoulutuksen Ypäjällä ja jotain valmentajakursseja, kun halusin itse kehittyä lajissa.

UUSI: Neuvoni tulivat selkäytimestä, vaikka Helena oli minua viisitoista vuotta vanhempi. Olinhan käynyt nuorempana jotain valmentajakursseja, kun halusin itse kehittyä lajissa.

(Komi 2018 julkaisematon; Komi 2019 julkaisematon.)

Romaanissa saa olla monipolvisuutta, sitä ei kannata typistää yksinkertaisten lyhyiden lauseiden litaniaksi, ellei kyseessä ole helppo selkokirja. Eräs palaute, jota olen romaanikäsikirjoituksestani saanut, on äidinkielenopettajien ärsyyntyneisyys verbin viivyttämisestä lauseen loppuun (Fish a) tai ainakin loppupuolelle, jonka koen itselleni hyvin ominaiseksi tehokeinoksi. Käytän sitä tietoisesti parin henkilöhahmon kohdalla, yrittäen kuvata samalla heidän päänsisäistä elämäänsä, poikkeamia asiasta (vrt. Fish b). Oli valaisevaa lukea Fishin (a) näkemys siitä, että kyseessä on ongelmallinen

tyyli, koska lukija ei tiedä minne kirjoittaja on häntä kuljettamassa. Tällöin kirjoittajalta vaatii tiukkaa harkintaa, ja hallintaa, ettei tekstistä tule liian vaikeaselkoista. Tämä oli erittäin hyvä huomio ja laittaa minut tarkkailemaan monipolvisuutta ja verbin viivästyttämistä uusin silmin kirjassani. Toisaalta vertaislukijan palaute, että monipolvisuuteenkin tottui, pakottaa minut miettimään, haluanko luopua tyylistäni; jos se onkin juuri sitä omaa ääntäni?

Se jatkoi vinosti vihreän nyhtämistä, kuin tämä olisi sen viimeinen mahdollisuus koskaan syödä.

Olisiko se yhtäaikaisesti paarmojen pörinä, mehiläisten surina, kesäsade, hikisen hevosen piehtarointi hiekassa ja auringonpaahde helteisellä heinäpellolla, mikä muodosti hajumielikuvan?

(Komi 2019, julkaisematon.)

Lukiessani artikkelia Tristram Shandysta, Sternien parodisesta teoksesta, ymmärsin kyllä, ettei tuollaistakaan kovin montaa kirjaa kestäisi. Romaanissani tarinakin etenee, takaumat ja assosiaatiot vain tuovat lisää valoa henkilöihämiin, olivatpa ne sitten eläimiä tai ihmisiä. Toki tämä vaatii lukijalta enemmän. Kaikki piilotetut merkitykset ja aukot eivät avaudu hevosmaailmaan vihkiytymättömälle lukijalle, eikä se ole tarpeenkaan. Muisteluun sopii mielestäni erittäin hyvin monipolvinen, lisäälevä tyyli. Lisäksi se tuo haavoittuvuutta tekstiin. Kirjani Sakessa on myös kuivaa huumoria, satiirisuuttakin ja löytyypä (Raamatun) intertekstuaalisuuttakin (vrt. Rings 2014). Jo prologissa on intertekstuaalisuutta, jolla viitataan muuhun taiteeseen.

Hän katsoo miehen yllättyneitä, sirrillään olevia silmiä ja ojentunutta, auringon paahtamaa kämmentä. Suu on auki kuin tukahdutetussa Huudossa. Kuivurin hurina ja käynnissä oleva traktori peittävät äänen ulkopuolisilta.

Kun Sakke lähti kartanolta, hän mietti hetken kaikkea kuulemaansa.

(Komi 2019, julkaisematon.)

Cookin (1985) artikkelista sain paljon vinkkejä romaanini editointiin: heikkojen ja staattisten verbien korjaamiseen, turhien sanojen poistamiseen (itselläni vaikkapa kyllä, siis, helposti, liian, tosin, hieman, paljon, vähän, jo, toki, -kin...), passiivin kaihtamiseen ja monimutkaisten taivutusmuotojen välttämiseen. Myös liiallisista adjektiiveista ja adverbeista on joskus huomautettu. Niilläkin yritän tiivistää sanomaani liiaksi yhteen virkkeeseen.

Hevosen musta harja heittelehti puolelta toiselle, kun se nakkeli niskojaan ratsastajan käden jäädessä liian pitkäkestoisesti vetämään ohjista.

UUSI: Hevosen musta harja heittelehti puolelta toiselle, kun se nakkeli niskojaan. Sitä raivostutti, kun Helenan kädet jäivät vetämään ohjista.

(Komi 2018 julkaisematon; Komi 2019 julkaisematon.)

Lähdeluettelo:

Cook, C. K. (1985). Loose, Baggy Sentences. Teoksessa *How to Edit Your Own Writing*.

Fish, S. (a). The Subordinating style. Referaatti: Alisteisten lauseiden tyyli.

Fish, S. (b). Additive style. Referaatti: Karttuvien lauseiden tyyli.

Komi, K. (2018). Kartanon isäntä. Julkaisematon romaanikäsikirjoitus.

Komi, K. (2019). Kartanon isäntä. Julkaisematon romaanikäsikirjoitus.

Komi, K. (2020). Uskottava hevosen karakterisointi romaanissa. Julkaisematon, keskeneräinen pro gradu.

Rings, N. (2014). Lauseet, joiden muoto kuvaa niiden sisältöä. Referaatti.